

Mogens S. Mogensén

Missionen midt iblandt os – Kristen mission til, i og fra Danmark historisk og teologisk belyst

Frederiksberg: Eksistensen, 2024. 470 sider.
Hæftet. DKK 349,95. ISBN 9788741010670

Anmeldt af Christian Lund Pedersen
International Missionsleder, Luthersk Mission
clp@dml.dk

Her er bogen, som mange af os nok ikke vidste, at vi manglede. Der er i dansk sammenhæng skrevet flere bøger og akademiske afhandlinger om forskellige missionselskaber og centrale missionærer og deres betydning. Der findes også bøger om forskellige missionsteologiske emner, men vi skal helt tilbage til 1950 for i ”Nordisk Missionshistorie” at finde sidste forsøg på at give en grundig oversigt over mission i en dansk kontekst, så nærværende bog har været manglet så længe, at vi ikke vidste det.

Bogen udfylder i øvrigt et hul i Martin Schwarz Laustens ellers udmærkede bog ”Danmarks kirkehistorie”. Mogenséns bog giver nemlig et vigtigt ekstra perspektiv på dansk kirkehistorie ved i højere grad at dokumentere betydningen af mission ”til, i og fra Danmark”. Hvis man ikke allerede vidste, at mission hører til kirkens inderste væsen (også i Danmark), så ved man det efter at have læst Mogenséns bog.

De første 7 hovedkapitler er en gennemgang af hvad, som er sket af mission fordelt på 7 historiske epoker. Kapitel 1 ”De første møder med kristendommen” kommer med kvalificerede gæt på, hvordan beboerne i Danmark under folkevandringerne må være kommet i kontakt med kristendommen, selvom vi ikke har klare historiske kilder om det. Kapitel 2 ”Danmarks kristning år 500-1000” beskriver selvfølgelig Ansgars ankomst til Danmark i 826, men der er også god plads til at beskrive den keltiske og angelsaksiske mission, som ikke gav frugt. (I hvert fald ikke frugt som vi kender til). Kapitel 3 ”Kristenhedssamfundet år 1000-1536” beskriver, hvordan kristendommen blev udbredt gennem kirkebyggeri, klostre og kristianisering af samfundet gennem lovgivning. Missionskorstogene får også en grundig behandling. Kapitel 4 ”Reformation og ortodoksi 1536-1700” indrømmer fra starten af, at der ikke blev drevet mission af danskere uden for Danmarks grænser, men kapitlet fortsætter så med at beskrive, hvordan der blev drevet mission i Danmark. Udbredelsen af Luthers lille katekismus kan med god ret beskrives som et forsøg på at (gen)kristne det danske folk. Kapitel 5 om ”Pietismen og kolonialisme år 1700-1800” er bogens mest grundige kapitel og bruger 90 sider til at uddybe relative små forskelle imellem hallensisk statspietisme og herrnhutisk pietisme. Sat på spidsen var der i perioden blot tre ydremissionselskaber: Tranquebarmissionen, Brødremenigheden og Hans Egedes mission til Grønland. Det efterfølgende

kapitel 6 ”Vækkelser og verdensmission år 1800-1960” føles i sammenligning meget sammenpresset på 115 sider, fordi der både skal gøres grundig rede for vækkelserne i Danmark og opstart af en broget samling af vidt forskellige missionsselskaber. Mens der i forrige epoker typisk beskrives tre forskellige missionssyn, så ender Mogensen således med at redegøre for 11 forskellige missionssyn. Hovedvægten bliver lagt på epokens store missionsselskaber Det Danske Missionsselskab, Santalmissionen og Sudanmissionen, men der er også plads til mindre organisationer som Østerlandsmissionen, Dansk Kirke Mission i Arabien og Teltmissionen og deres lidt anderledes præg. Teltmission havde f.eks. Jens Christensen ansat som missionær, og selvom hans tidehvervske missionsteologi ikke blev fulgt af mange, så er den missionsteologisk interessant nok til at få sin egen behandling. Kapitel 7 ”Mission i en moderne verden fra 1960” er mest temaopdelt, og man kan spørge sig selv om epoken hverken har frembragt nogen væsentlig teolog eller organisation, som kunne være interessant at udforske lidt grundigere? Hvad der mangler i dybden, bliver dog opvejet af bredden, da utroligt mange små og halvstore initiativer bliver nævnt.

Det andet hul på min bogreol, som bliver dækket af bogen, er manglen på en dansk udgave af David Bosch’s ”Transforming Mission”. Selvom Mogensen er inspireret af Bosch, så vælger han heldigvis et anderledes analyseapparat for bedre at kunne sige noget relevant og dækkende. Mogensen spørger hele tiden ”Hvilke missionssyn lå bag missionsarbejdet?” og ”Hvilke missionsmodeller kan der identificeres på tværs af de historiske perioder?” Svarene er forskellige refleksioner over praksis og de teologiske tanker, som lå bagved. I bogens sidste hovedkapitel ”Missionsmodeller i dansk mission” opremser Mogensen 13 missionsmodeller, hvoraf nogle går igen i flere af de 7 historiske periode. For eksempel lyder ”Migrationsmodellen” måske mest som en beskrivelse af nutidens mission blandt immigranter i Danmark, men Mogensen gør det klart for os, at det første møde mellem kristendommen og beboerne i Danmark formentlig skete som et resultat af folkevandringen blot nogle få hundrede år efter Kristus. ”Missionærudsendelsesmodellen” var ikke noget, som pietismen opfandt, da Ziegenbald og Plütschau blev sendt til Tranquebar i 1705. Ansgar var selv en udsendt missionær, da han kom til Danmark i 826. Og ”missionærudsendelsesmodellen” er også noget, som blev brugt internt i Danmark af blandt andet Brødremenigheden og Indre Mission. Mogensen formår selvfølgelig ikke at gå i dybden med alle 13 missionsmodeller, men på tværs af tidsepoker påpeger han både styrker og svagheder på et overordnet plan.

Kapitel 8 ”Motiver og aktører i mission til, i og fra Danmark” er en lidt mærkelig sammenblanding af forskellige gennemgående temaer i bogen. Hvis man ikke har behov for at finde en rød tråd i kapitlet, så kan man dog stadigvæk finde gode refleksioner om eskatologi, kald, kvinder, lægfolk, sprog, sang, økumeni, politik, mission ”fra neden”, modstand og samfund.

Bogen er på mange måder en hybrid af kirkehistorie/missionshistorie og så systematiske overvejelser over missionens praksis og teologien igennem historien. Det er både bogens styrke og svaghed. Det er en styrke at Mogensen udfordrer os til at lære af historien. Hvilke missionsmodeller skal vi bruge i dag og i morgen? Men samtidig bliver dele af bogen måske lidt for opremsende og overfladisk, fordi den vil nå for meget på for lidt plads.

Som nævnt har bogen udfyldt nogle huller på min bogreol. Når jeg alligevel til slut efterspørger endnu et kapitel (eller måske en hel bog), så er det ikke fordi jeg vil være utaknemlig. Bogen har dog for mig en svaghed, som gør, at jeg ikke helt føler, at jeg har fået det fulde overblik. Bogen er på mange måder en bog for teologer om teologer. Hovedvægten bliver lagt på beskrivelse af teologiske

argumenter, men der findes ingen statistiske oplysninger til at underbygge, om en konkret missionsteologi hører til en hovedstrømning eller ej. Jeg ved godt, at det kan være svært at indhente og fortolke data om mission. For hvad er mest interessant? Antallet af udsendte missionærer eller det samlede budget for et missionsselskab? Måler man bedst engagement i mission ved at tælle aktive i missionskredse eller medarbejdere i genbrugsbutikker? Er de kristne i Danmark blevet mindre diakonalt bevidste, eller betaler de blot deres skat med glæde, fordi staten har overtaget en stor del af det sociale omsorgsarbejde i Danmark og for udviklingshjælpen ude i verden? Mogensen gør fint rede for, at der er sket forskydninger i de teologiske argumenter for missionspraksis, men man leder forgæves efter en redegørelse for hvilke forskydninger, som der er sket i kirkens konkrete praksis.

Giver bogen et sandfærdigt billede af mission til, i og fra Danmark? Hvis man accepterer at bogen med sit begrænsede omfang kun kan være en introduktion eller oversigt, så er det ret godt dækkende. Man kan godt spørge om frikirkerne har fået en grundig nok behandling, men deres relative store rolle bliver i hvert fald anerkendt. Et lidt mærkeligt fravær i bogen er organisationen Ordet og Israel. Organisationen har i dag en størrelse, som godt kan sammenlignes med Dansk Israelsmission, og da bogen tilmed har et dedikeret afsnit om mission til jøder, så kan det undre, at Ordet og Israel ikke også behandles. Når det kommer til mission i Danmark, så kunne man med rette også spørge hvorfor Soldatermissionen og Sømandsmissionen ikke også nævnes. Sidstnævnte er også aktiv i Grønland, og det kunne have været interessant at se, hvordan dette engagement hænger sammen med Egedes oprindelige mission. Det kunne det også have givet mening at give plads til tankerne bag oprettelse af kristne friskoler. Kristen mission defineres nemlig relativt bredt som ”at præsentere og at repræsentere kristendommen”. Definitionen dækker både den verbale kommunikation overfor det enkelte menneske men også diakoni og kristen adfærd, som gennem sin repræsentation af evangeliet påvirker hele samfundet. Definitionen er bevidst gjort bred for at kunne dække de mangfoldige former for mission men også for at kunne dække en bred målgruppe, som strækker sig fra folk fra andre religioner og så til folk som nok er døbt men fremmedgjorte overfor den kristne tro. Nuvel, der skal altid foretages nogle valg, og en videre oprensning af ønsker og mangler vil kun give mening, hvis man havde forventet en bogserie. Mogensen har ikke givet os en bogserie, men en enkelt overskuelig bog, som fortjener at blive læst af mange.